

DOI: <https://doi.org/10.22034/isqs.2026.52968.2446>

Print ISSN: X2588-414

Online ISSN: X2783-5081

Pages:

Received: 19.10.2025

Accepted: 21.12.2025

Original Research

Examining the Effectiveness of Social Studies Instruction Based on the Quranic Understanding Approach on the Adjustment of Third-Grade Female Students in Tehran

Hamidreza Maghami ¹ *

Associate Professor, Educational Technology
Department, Allameh Tabatabaei University,
Tehran, Iran. (Corresponding Author)

**Zahra Mohammadzadeh
Ghare Shiran** ²

Master's student, Educational Technology,
Islamic Azad University, Science and
Research Branch, Tehran, Iran.

**Maryam al-Sadat Pourmosjedi
Meybodi** ³

Master's degree, Educational Psychology,
Islamic Azad University, Meybod Branch,
Yazd, Iran.

Introduction

The educational package "Understanding the Quran in Elementary School" is based on specialized approach designed to foster a deep connection between students and Quranic surahs, moving beyond mere recitation to practical life application. One of the most critical developmental needs for third-grade students is "Social Adjustment," which plays a decisive role

¹ hmaghami@gmail.com (Corresponding Author) *

² mohadesehmhdz@gmail.com

³ poormasjedi.mp@gmail.com

in academic success and social growth. Considering that Social Studies is the primary curriculum for developing social attitudes and human relations, the present research studies the effectiveness of a Social Studies instruction package based on the "Quranic Understanding" approach (focusing on Surah At-Tin) on the adjustment of third-grade female students in Tehran.

Research background

Studies into educational interventions and Quranic teachings have backgrounds in two ways: first, the impact of Quranic programs on psychological components, and second, the role of active teaching methods in social adjustment. According to recent studies, the integration of Quranic concepts is used to improve various psychological traits:

- **Emotional and Social Adjustment:** Research shows that Quran-based education can lead to a decrease in aggression and an increase in emotional adjustment.
- **Self-Awareness and Emotion Regulation:** Quranic stories have been found effective in enhancing self-awareness and regulating children's emotions.
- **Moral and Emotional Intelligence:** International studies confirm the positive impact of Quran-oriented programs on students' moral and emotional intelligence.
- **Active Teaching in Social Studies:** Utilizing collaborative learning and role-playing in Social Studies has been shown to increase academic enthusiasm and social adjustment.

Beyond general religious education, the "Understanding the Quran" model specifically emphasizes:

1. **Alignment with Developmental Stages:** Adapting Quranic messages to the cognitive level of the child, similar to Piaget's stages of development.
2. **Surah-Specific Life Lessons:** Focusing on a "key message" from a specific surah (like Surah At-Tin) to be lived out in daily moments.

Research method

To achieve the stated objectives, this study, taking a quasi-experimental approach, utilizes a pre-test-post-test design with a control group. The research investigates the impact of a designed educational package on 30 third-grade female students in Tehran, selected via convenience sampling and divided into experimental and control groups.

The methodology involves:

- **Instrument:** The Dokhanchi Social Adjustment Questionnaire (1998/1377), consisting of 37 items measuring the child's ability to get along with self, family, and peers.
- **Validation:** The educational package was validated using the Content Validity Ratio (CVR = 0.97) and Content Validity Index (CVI = 0.98) by 15 experts.
- **Intervention:** The experimental group received 10 sessions (50 minutes each) where Social Studies lessons (Lessons 14-19) were integrated with the themes of Surah At-Tin, such as resilience and adaptability.
- **Analysis:** Data were analyzed using SPSS software through descriptive statistics and Analysis of Covariance (ANCOVA).

Result

The results of this research paper are as follows:

1. **Effectiveness of the Integrated Package:** The findings showed that the experimental group had a significant improvement in social adjustment, with the intervention explaining 41% of the variance in the post-test scores.
2. **Internalization of "Ahsan-i Taqwin":** Teaching that humans are created in the "best of molds" (Ahsan-i Taqwin) serves as a psychological foundation for self-worth. This belief encourages students to participate more confidently in group activities and social interactions.
3. **Modeling Resilience:** By using the metaphors of the Fig and Olive (from Surah At-Tin)—trees known for their high adaptability—students learn to harmonize their needs with their social environment, enhancing their resilience in the face of school challenges.
4. **Social Stability through Ethics:** The study confirms that when social skills (like adjustment) are taught through a meaning-centered approach (Quranic understanding), they become more stable and internalized compared to conventional instructional methods.

Keywords

Social Adjustment, Educational Package, Quranic Understanding, Surah At-Tin, Third-grade Elementary Students

DOI: <https://doi.org/10.22034/isqs.2026.52968.2446>

شاپای چاپی X2588-414

شاپای الکترونیکی X2783-5081

صفحات:

دریافت: ۱۴۰۴/۷/۲۷

پذیرش: ۱۴۰۴/۹/۳۰

مقاله پژوهشی

بررسی اثربخشی آموزش درس مطالعات اجتماعی مبتنی بر رویکرد فهم قرآن بر سازگاری

دانش آموزان دختر پایه سوم ابتدائی شهر تهران

دانشیار، گروه تکنولوژی آموزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

حمیدرضا مقامی^۱

دانشجوی کارشناسی ارشد، تکنولوژی آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران.

زهرا محمدزاده قره شیران^۲

کارشناسی ارشد، روان شناسی تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد میبد، یزد، ایران.

مریم السادات پورمسجدی
میبدی^۳

چکیده

^۱ hmaghami@gmail.com (نویسنده مسئول)*

^۲ mohadesehmhdz@gmail.com

^۳ poormasjedi.mp@gmail.com

پژوهش حاضر با هدف طراحی، اعتباریابی و بررسی اثربخشی آموزش درس مطالعات اجتماعی مبتنی بر رویکرد فهم قرآن بر سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان دختر پایه سوم ابتدائی انجام شد. این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش، شبه‌آزمایشی با طرح پیش‌آزمون-پس‌آزمون همراه با گروه کنترل بود. جامعه آماری شامل کلیه دانش‌آموزان دختر پایه سوم ابتدائی شهر تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۴ بود. از میان آن‌ها ۳۰ نفر به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب و در دو گروه آزمایش و کنترل قرار گرفتند. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه سازگاری اجتماعی دخانچی (۱۳۷۷) بود که پایایی قابل قبولی با آلفای کرونباخ ۰/۷۹ داشت. گروه آزمایش طی ۱۰ جلسه ۵۰ دقیقه‌ای بر اساس بسته آموزشی مطالعات اجتماعی طراحی شده مورد آموزش قرار گرفت. در حالی که گروه کنترل همان درس را به شیوه متداول فرا گرفت. داده‌ها با استفاده از نرم افزار spss و روش تحلیل کوواریانس مورد بررسی قرار گرفت. یافته‌ها نشان داد گروه آزمایش در مؤلفه‌ی سازگاری اجتماعی ارتقای قابل توجهی داشته است. این نتایج اثربخشی مثبت آموزش فهم قرآن را تأیید کرده و نشان می‌دهد که این رویکرد می‌تواند مهارت‌های اجتماعی از جمله سازگاری روان‌شناختی دانش‌آموزان را در محیط مدرسه ارتقا دهد.

کلیدواژه: سازگاری اجتماعی، بسته آموزشی، فهم قرآن، دانش‌آموزان، پایه سوم ابتدائی

مقدمه و بیان مسئله

قرآن کریم به عنوان کتاب آسمانی مسلمانان نه تنها مجموعه‌ای از آموزه‌های دینی و اخلاقی است، بلکه راهنمایی جامع برای هدایت انسان در همه ابعاد زندگی به شمار می‌آید (Moulaei et al, 2023). قرآن و حدیث دستورالعمل‌های زنده برای مسلمانان و همه انسان‌ها هستند و به عنوان کتاب هدایت، منبع قانون، سیاست‌های اخلاقی، راهنمای عبادت و آموزه‌های اعتقادی محسوب می‌شوند که عمل به آن‌ها، از جمله در شیوه مصرف و سبک زندگی، بر همه مسلمانان لازم است. از آنجا که انسان موجودی اجتماعی است و برای رسیدن به سعادت نیازمند راهنمایی الهی و آموزه‌های وحیانی است، قرآن با ارائه اصول و ارزش‌های اخلاقی، او را به رشد فکری، عاطفی و رفتاری سوق داده و راه رسیدن به کمال را هموار می‌کند (Aziz et al, 2023; اخوت، ۱۳۹۲، ص. ۱۵). از این رو محور تزکیه و تعلیم است و شامل بهترین و پر مایه‌ترین محتواهای تربیتی است و در طی سال‌های متوالی تکراری نخواهد شد (مدرسه دانشجویی قرآن و عترت، ۱۳۹۷، ص ۱۵). در

رویکرد اسلامی، تعلیم و تربیت ضرورتی مادام‌العمر تلقی می‌شود و قرآن و سنت به‌عنوان منابع همیشگی، راهنمای رشد علمی، اخلاقی و اجتماعی در همه سنین هستند (Aminudin Basir et al, 2015). برای بهره‌مندی در این سطح از قرآن کریم لازم است رویکردمان در رجوع به قرآن صرفاً محدود به تلاوت نباشد، افزودن درک معانی به کنار تلاوت صحیح قرآن باعث می‌شود پیام الهی عمیق‌تر دریافت شده و اثر تربیتی و معنوی آن به‌مراتب افزایش یابد، در حالی که در تلاوت بدون فهم، چنین بهره‌مندی حاصل نمی‌شود (Supriyadi & Julia, 2019). این اعتقاد در کنار این موضوع بیان می‌شود که، بهره‌مندی از آموزه‌های تربیتی در اسلام و قرآن در تمام سنین مطرح است و محدود به دوره سنی خاصی نمی‌شود و موجب پرورش ایمان، اخلاق و دانش شده و زیرساخت توسعه پایدار امت اسلامی را فراهم می‌سازد (Sholeh et al, 2024). در همین راستا جهت بهره‌مندی همه‌جانبه و غنی‌تر از قرآن الگوی آموزشی با در نظر گرفتن دوره‌های رشدی انسان و سطح دریافت او، به منظور انس و فهم آموزه‌های قرآن، تحت عنوان فهم قرآن در دبستان طراحی شده است (دربخش و خدادادی، ۱۴۰۱). این موضوع هم‌راستا با نظریه پیاژه در خصوص توجه به مراحل و توانایی‌های رشدی کودکان در هر مرحله از زندگی است. چراکه پیاژه در خصوص کودکان معتقد بود توجه به سطح رشد شناختی موجب تقویت تفکر انتقادی، حل مسئله و خودتنظیمی می‌شود. پژوهش‌ها نیز نشان می‌دهند که برنامه‌ریزی آموزشی مبتنی بر سطح رشد دانش‌آموزان، مشارکت و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان را بهبود می‌بخشد (احمدی و همکاران، ۱۴۰۴). الگوی «فهم قرآن در دبستان» بخشی از برنامه درسی آموزش و پرورش نیست اما می‌تواند به تمام دروس و همچنین فعالیت‌های تربیتی کمک مهم و موثری کند (کیانی بروجنی، فیاض، ۱۴۰۳). نظر به رویکرد نظری صحیح این الگو مبنی بر آموزش قرآن فراتر از قرائت لفظی و دریافت مفاهیم قرآن، این پژوهش بر این اساس شکل گرفت که اثربخشی بسته آموزشی مبتنی بر الگوی فهم قرآن را بر یکی از اساسی‌ترین مؤلفه‌های مورد نیاز دانش‌آموزان در پایه سوم ابتدائی بررسی کند. یکی از مؤلفه‌هایی که در دانش‌آموزان به‌عنوان یک مهارت بنیادین، نقشی تعیین‌کننده در موفقیت تحصیلی و رشد اجتماعی دارد و از مؤلفه‌های مورد نیاز و حیاتی جهت رشد تحصیلی و اجتماعی محسوب می‌شود، سازگاری است (Lam, Thanh & Hoa, 2024). سازگاری اجتماعی، هم‌در مواجهه با انتظارات عملکردی و هم در رعایت قوانین مدرسه، رابطه‌ی مهارت‌های خاص تحصیلی دانش‌آموزان ابتدائی را با پیشرفت تحصیلی آنها تقویت می‌کند و بدین‌گونه نقش مهمی در موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان دارد (Kvintova, 2025). از طرفی سازگاری مؤلفه‌ای اجتماعی است و مسئله‌ی اجتماع از اساسی‌ترین مبانی یادگیری بر اساس نظریه

ویگوتسکی است. بر اساس این نظریه، محیط اجتماعی در آموزش اجازه می‌دهد تا حمایت‌های لازم به دانش آموزان ارائه شود و معلمان دانش‌آموزان را در مسیر یادگیری هدایت کنند، به طوری که توانایی‌های بالقوه آن‌ها در قالب عملکرد واقعی نمایان شود (Zone et al, 2020). در میان دروس آموزش و پرورش نیز مطالعات اجتماعی یکی از حوزه‌های اصلی یادگیری است که مفاهیمی از رشته‌های مختلف مانند جغرافیا، تاریخ، اقتصاد، علوم سیاسی و جامعه‌شناسی را در بر می‌گیرد. هدف این برنامه، آشنایی دانش‌آموزان با محیط اطراف و تقویت ارتباطات انسانی برای تربیت شهروندان آگاه است (براتی ابراهیم زاده، خاکباز، ۱۴۰۱). بر همین اساس، ارائه ی محتوای مطالعات اجتماعی با رویکرد انتقال مهارت های اساسی مانند سازگاری، از حالات مطلوب ارائه به نظر می‌رسد.

در این پژوهش با در نظر گرفتن خلأ پژوهشی موجود از نظر منابع محل رجوع و جامعه ی مورد پژوهش در حوزه سازگاری، تأثیر آموزش فهم قرآن سوره مبارکه تین بر سازگاری دانش‌آموزان دختر پایه سوم ابتدائی بررسی شده است. از آنجا که درس مطالعات اجتماعی یکی از دروس مهم در شکل‌دهی به نگرش و رفتارهای اجتماعی دانش‌آموزان محسوب می‌شود، بسته‌ی آموزشی با استفاده از محتوای این درس و با رویکرد فهم قرآن نگارش شد.

فرضیه های تحقیق:

بسته آموزشی تدوین شده دارای اعتبار مطلوب جهت انتقال مفاهیم قرآن و اهداف محتوایی درس مطالعات اجتماعی است.

بسته آموزشی تدوین شده بر سازگاری دانش‌آموزان پایه سوم ابتدائی اثربخشی معنادار دارد.

پیشینه پژوهش

در سال‌های اخیر، پژوهش‌های متعددی به بررسی نقش آموزش قرآن در ارتقای مؤلفه‌های روان‌شناختی پرداخته‌اند. برای نمونه، توانگر و همکاران (۱۴۰۴) نشان دادند که آموزش مبتنی بر فهم قرآن می‌تواند منجر به کاهش پرخاشگری و افزایش سازگاری هیجانی در دانش‌آموزان ابتدایی شود. یافته‌های مشابهی توسط سلمان‌زاده و همکاران (۱۴۰۳) گزارش شده است که بر اساس آن، قصص قرآنی نقش مؤثری در ارتقای

خودآگاهی و تنظیم هیجانات کودکان دارند. همچنین، پژوهش‌های بین‌المللی مانند مطالعه Mohd Zulkifli و همکاران (۲۰۲۴) نیز تأثیر مثبت برنامه‌های آموزشی قرآن‌محور بر هوش اخلاقی و هیجانی دانش‌آموزان را تأیید کرده‌اند. این یافته‌ها، ضرورت توجه به ظرفیت‌های قرآن در طراحی مداخلات روان‌شناختی و برنامه‌های آموزشی را بیش از پیش آشکار می‌سازد.

همچنین پژوهش‌های متعددی برای تأثیرگذاری بر سازگاری دانش‌آموزان انجام شده است، این مطالعات با بهره‌گیری از راه‌ها و شیوه‌های گوناگون آموزشی و تربیتی تلاش کرده‌اند ابعاد مختلف سازگاری (اعم از تحصیلی، اجتماعی و هیجانی) را بهبود بخشند. در سال‌های اخیر، گزارش‌های میدانی معلمان و والدین نشان می‌دهد که بسیاری از کودکان دبستانی در سازگاری با محیط یادگیری، روابط همسالان و مدیریت هیجان‌ها با چالش‌های فزاینده‌ای روبه‌رو هستند. این چالش‌ها، که بخشی از آن ناشی از تغییرات پرشتاب فناوری، سبک‌های جدید فرزندپروری، و تجربه‌ی آموزش‌های مجازی در دوران کرونا است، موجب شده مهارت سازگاری به یکی از نیازهای بنیادین دوران کودکی بدل شود (مختاری فاتح و جعفری هرندی، ۱۴۰۴). همچنین Zhang و Liu، He، Ren (۲۰۲۴) دریافتند که سازگاری بالاتر در میان دانشجویان دانشگاهی با کاهش نوموفوبیا و سطوح پایین‌تر وابستگی اضطرابی به تلفن همراه رابطه مستقیم دارد؛ یافته‌ای که به اهمیت توسعه مهارت‌های خودتنظیمی و انعطاف‌پذیری روان‌شناختی در عصر دیجیتال تأکید می‌کند.

در پژوهشی دیگر، فولادی و همکاران (۱۴۰۳) دریافتند که بهره‌گیری از روش‌های تدریس یادگیری مشارکتی و ایفای نقش در درس مطالعات اجتماعی، اشتیاق تحصیلی و سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان را افزایش داده است. مرور ادبیات نشان می‌دهد که اغلب پژوهش‌های حوزه سازگاری، بر نوجوانان و گروه‌های سنی بالاتر متمرکز بوده و اطلاعات محدودی درباره دانش‌آموزان دوره ابتدائی وجود دارد (عابدی و همکاران، ۱۴۰۳). این وضعیت، نیاز به پژوهش‌هایی را برجسته می‌کند که به بررسی این مهم در مقاطع پایین‌تر بپردازند. پژوهش‌های حوزه بین‌المللی نیز یافته‌های قابل‌توجهی را در زمینه سازگاری دانش‌آموزان و دانشجویان به دست آورده‌اند. برای نمونه، Oger و همکاران (۲۰۲۲) با به‌کارگیری مدل «تقاضا - منابع شغلی» (JD-R)، نشان دادند که تعادل میان تقاضاها و منابع موجود، نقش کلیدی در پایداری و ارتقای سازگاری دانش‌آموزان دارد. در مجموع ادبیات پژوهشی نشان می‌دهد تاکنون مطالعه‌ای که به‌طور خاص از محتوای یک سوره از قرآن کریم استفاده کرده باشد، تا به ارتقای سازگاری اجتماعی در دانش‌آموزان بپردازد اجرا نشده است.

۱. الگوی فهم قرآن

الگوی «فهم قرآن در دبستان» بخشی از برنامه درسی آموزش و پرورش نیست اما می تواند به تمام دروس و همچنین فعالیت های تربیتی کمک مهم و موثری کند (کیانی بروجنی، فیاض، ۱۴۰۳). در این رویکرد، هدف اصلی، انس با سوره و درک پیام کلیدی و کاربردی آن متناسب با سطح رشد کودک است، نه ترجمه لغت به لغت آیات. اعتقاد بر این است که سوره ها به طرز معجزه آسایی توانمندی های نهفته کودکان را شکوفا کرده و بستر رشد آنان را فراهم می آورند (اخوت، ۱۴۰۱، ص. ۳۳). این الگو در پی آن است که دانش آموزان ضمن انس با آیات قرآن کریم، پیامی کلیدی از سوره متناسب با سطح رشد خود در قالب های مختلف ارائه مطلب دریافت کنند و از این طریق سوره در بطن زندگی و لحظات زندگی آنان جاری شود و زندگی کردن با سوره ها را تجربه کنند (دربخش و خدادادی، ۱۴۰۱). در میان سوره های ارائه شده در الگوی فهم قرآن، سوره مبارکه تین برای ارائه به دانش آموزان پایه سوم ابتدایی با پیام ویژه خود به دانش آموزان مبنای این پژوهش قرار گرفت. در سوره ی مبارکه تین، خداوند بعد از ذکر قسم به دو میوه ی انجیر و زیتون و دو مکان مقدس می فرماید انسان در احسن تقویم آفریده شده است، احسن تقویم یعنی آنچه لازمه ی کمال انسان بوده عطا شده یعنی آنچه لازمه ی شناخت خیر و شر است و همچنین در درون خود میل به خوبی ها خیرات دارد. شبیه دو درخت انجیر و زیتون که قدرت سازگاری و مقاومت بالایی در برابر شرایط محیط دارند، انسان نیز می تواند ضمن الگو برداری، به پایداری و ایستادگی برسد (اخوت و رضازاده، ۱۳۹۸). آنچه در همراهی انس با سوره برای دانش آموزان به عنوان پیام سوره در قالب های مختلف بیان می شود این است که، انسان ها به عنوان موجوداتی انعطاف پذیر، هم قادر به سازگاری با محیط اجتماعی هستند و هم می توانند آن را به نفع خود دگرگون کنند (دربخش و خدادادی، ۱۴۰۴).

۲. سازگاری

این توانایی به فرد این امکان را می دهد که نیازها و خواسته های خود را با گروه و محیطی که در آن زندگی می کند هماهنگ کند، به طوری که بتواند به راحتی در آن گروه جذب شود. به طور کلی، سازگاری اجتماعی فرآیندی است که به تغییرات فرد یا محیط نیاز دارد تا فرد بتواند به صورت مؤثر در جامعه زندگی کند. (نیکمراد و همکاران، ۱۳۹۶). سازگاری آموزشی در دوره ابتدایی یکی از عوامل کلیدی برای پیشرفت تحصیلی، کاهش اضطراب، و ایجاد ارتباطات مؤثر با معلمان و همسالان محسوب می شود. یافته های این پژوهش نشان می دهد

که ارتقای سازگاری نه تنها باعث بهبود عملکرد علمی دانش‌آموزان می‌شود بلکه آنان را از نظر هیجانی و اجتماعی نیز توانمند می‌سازد، به طوری که بهتر می‌توانند با شرایط جدید آموزشی، تغییرات برنامه‌های درسی، و چالش‌های بین‌فردی کنار بیایند (رحمتی و همکاران، ۱۳۹۹، ص. ۱۴۰). سازگاری از این جهت با زندگی انسان پیوند خورده است که، انسان ذاتاً موجودی اجتماعی است و ادامه زندگی انفرادی برای او دشوار است، بنابراین رشد اجتماعی از مهم‌ترین جنبه‌های وجودی او محسوب می‌شود. میزان سازگاری فرد با دیگران، معیار سنجش رشد اجتماعی اوست. ورود به دبستان یکی از مراحل حساس رشد و سازگاری کودک است، زیرا علاوه بر آموزش رسمی، یادگیری روابط اجتماعی نیز در این دوره شکل می‌گیرد. سازگاری به توانایی فرد در پذیرش و تطبیق با محیط و تغییرات آن اشاره دارد، درحالی‌که ناسازگاری به واکنش‌های نامناسبی گفته می‌شود که ممکن است به فرد یا دیگران آسیب برساند (مامی و امیریان، ۱۳۹۵).

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی است، زیرا به طراحی، اعتباریابی و آزمون اثربخشی یک بسته آموزشی در یک موقعیت واقعی پرداخته و نتایج آن می‌تواند به طور مستقیم توسط مربیان و برنامه‌ریزان آموزشی در مدارس مورد استفاده قرار گیرد. از نظر روش اجرا، این پژوهش در دسته تحقیقات نیمه‌آزمایشی-Quasi (experimental) قرار دارد و از طرح پیش‌آزمون-پس‌آزمون با گروه کنترل (Pretest-Posttest with Control Group) بهره برده است.

الف) تدوین و اعتباریابی بسته آموزشی

بسته آموزشی مطالعات اجتماعی مبتنی بر رویکرد فهم قرآن سوره مبارکه تین در بازه زمانی مشخص با مشورت اساتید متخصص نگارش شد. به منظور سنجش روایی محتوای بسته آموزشی از دو شاخص نسبت روایی محتوا (CVR) و شاخص روایی محتوا (CVI) استفاده شد. ابتدا روایی محتوایی بر اساس روش لاوشه (Lawshe, 1975) بررسی شد. بدین منظور، فرم ارزیابی توسط ۱۵ نفر از متخصصین قرآنی، روان‌شناسی و معلمین تکمیل و مقدار CVR برای هر مؤلفه با استفاده از جدول لاوشه محاسبه شد تا میزان ضروری بودن هر گویه تعیین گردد. سپس برای ارزیابی میزان تناسب، وضوح و سادگی گویه‌ها، از شاخص روایی محتوا (CVI) استفاده شد. روش محاسبه CVI براساس دستورالعمل‌های لین (Lynn, 1986) انجام گرفت.

همچنین، به منظور تقویت دقت تحلیل، توصیه‌های روش‌شناختی پولیت و ب (Polit & Beck, 2006) درباره نحوه گزارش‌دهی و تفسیر CVI مدنظر قرار گرفت. در کنار این‌ها، چارچوب نظری مربوط به سنجش روایی محتوایی از کتاب والتز و لنز (Waltz, Strickland & Lenz, 2005) نیز مورد استفاده قرار گرفت که در آن مفاهیم مربوط به ارزیابی روایی ابزارهای آموزشی و پژوهشی با جزئیات بیشتری تشریح شده‌اند. آیت‌های دارای روایی کمتر از حد مطلوب به مشورت اساتید حذف و بسته آموزشی با آیت‌های مورد تایید اساتید با CVI کل ۰/۹۸ و CVR کل ۰/۹۷ اجرا گردید. محورهای جلسات و مقدار روایی محاسبه شده برای هر محور، در جدول شماره ۱ در ادامه بیان شده است.

جدول ۱. محور جلسات بسته آموزشی

CVR	CVI	خلاصه جلسات اجرای طرح درس ها	جلسه
		«سوره مبارکه تین» سازگاری و مقاومت به عنوان قانون ماندگاری	
۱	۱	معرفی درخت زیتون و انجیر به عنوان میوه های دارای مقاومت و سازگاری در شرایط اقلیمی مختلف از طریق بیان داستان	۱. ایجاد انگیزه
۱	۱	نمایش ویدئو از درخت های زیتون و انجیر در اقلیم های مختلف	
۱	۱	خواندن دسته جمعی سوره مبارکه تین و نصب پوستر سوره در کلاس	
۰/۸۶	۰/۸	بیان موقعیت های مختلف در محیط خانواده و توضیح چگونگی سازگار شدن در هر محیط با استفاده از بازی	۲. درس ۱۴
۱	۱	خواندن دسته جمعی سوره مبارکه تین و یادآوری پیام سوره	
۱	۱	بیان امکان مفید بودن در موقعیت های مختلف زندگی در شرایط گوناگون (شهری، روستایی، عشایری و ...) و با امکانات مختلف از طریق کار گروهی و بیان چگونگی سازگاری و تفاوت نوع سازگاری در هر محیط	۳. درس ۱۵
۱	۱	خواندن دسته جمعی و بیان مفهوم سوره مبارکه تین	
۱	۱	نمایش انواع خانه ها از گذشته تا کنون و بیان نوع سازگاری در نقشه ساختمان با شرایط فرهنگی و اقلیمی آن زمان	۴. درس ۱۶

۱	۱	بازدید از یک خانه قدیمی و مشاهده ی انواع تدبیر های لحاظ شده در ساختمان سازی جهت افزایش سازگاری با اقلیم و فرهنگ	
۱	۱	خواندن دسته جمعی سوره مبارکه تین و یادآوری پیام سوره و شعار سوره	
۱	۱	بیان و مشاهده شگفتی خلقت انسان از نظر ویژگی های مختلف و توانمندی های گوناگون، به عنوان عامل سازگاری در جهان هستی (بیان حکمت خالق انسان در آفرینش)	۵. درس ۱۶
۱	۱	تشویق به شناخت توان های درونی و نوع سازگاری با توجه به آن توان	
۱	۱	خواندن دسته جمعی سوره مبارکه تین و یادآوری پیام سوره	
۱	۱	بیان نوع سازگاری و عدم سازگاری هایی که با توجه به آفرینش ما، سبب ایمنی و یا عدم ایمنی می گردد.	۶. درس ۱۷
۱	۱	فعالیت گروهی از طریق حذف مؤلفه ناسازگار و تبدیل محیط، به محیطی امن	
۱	۱	خواندن دسته جمعی سوره مبارکه تین	
۱	۱	اجرای نمایش عروسکی جهت آشنایی با نوع رفتار سازگاران در موقعیت های ارتباط اجتماعی در مدرسه	۷. درس ۱۸
۱	۱	خواندن سوره مبارکه تین و یادآوری مجدد پیام سوره	
۱	۱	بیان انجام کار هایی در موقعیت های مدرسه برای پایداری در ارتباط و سازگاری با محیط به وسیله ی بازی توپ و سبد	۸. درس ۱۸
۱	۱	جداسازی عوامل سازگاری از سبد سازگاری توسط دانش آموز و انجام فعالیت برای علت این سازگاری ها	
۰/۸۶	۰/۷۳	رعایت نظم و مقررات در محیط مدرسه سبب سازگاری با محیط مدرسه در فعالیت گروهی مشاهده عکس موقعیت ها	۹. درس ۱۹
۱	۱	خواندن سوره مبارکه تین و یادآوری پیام سوره	
۱	۱	انتخاب بهترین راه برای سازگاری با محیط به وسیله فعالیت گروهی و بازی	۱۰. درس ۱۹
۰/۶	۱	اشتراک گذاری راه سازگار شدن در موقعیت های بیان شده برای کلاس درس	

۱	۱	خواندن دسته جمعی سوره مبارکه تین و بیان پیام و شعار سوره
---	---	--

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری

جامعه این پژوهش متشکل از دانش‌آموزان دختر پایه سوم ابتدائی مدارس منطقه ۱۴ تهران در سال ۱۴۰۴-۱۴۰۳ بود. نمونه‌گیری به صورت دسترس انجام گرفت و از بین مدارس دخترانه مجری کلاس سوم ابتدائی، نمونه‌ای متشکل از ۳۰ دانش‌آموز پایه سوم ابتدائی انتخاب گردید و پس از همتاسازی در دو گروه آزمایش (۱۵ نفر) و گواه (۱۵ نفر) جایگزین شدند. در ادامه جلسه‌ای جهت کسب رضایت و توجیه والدین در زمینه این پژوهش برگزار گردید.

ابزارهای پژوهش

پرسشنامه سازگاری کودکان دخنچی (۱۳۷۷): این پرسشنامه در سال ۱۳۷۷ توسط اصغر دخنچی به منظور سنجش سطح سازگاری کودکان ساخته شده است. دارای ۳۷ سوال چهار گزینه‌ای با گزینه‌های هیچ وقت، به ندرت، گاهی اوقات و بیشتر اوقات) است. روش ساخت این تست به روش منطقی-محتوایی بوده به این صورت که ابتدا در تعریف سازگاری به توانایی کنار آمدن فرد با خویش، با اعضای خانواده، با همسالان (همکاری با آنها و قبول مسوولیت در خانه و مدرسه) اشاره شد. سپس در هر کدام از حوزه‌ها سوالاتی را که منطقاً توانایی در آن حوزه خاص را می‌سنجید، مطرح شدند و سوالات مشابه و ضعیف به کمک اساتید حذف و نهایتاً ۳۷ سوال باقی ماند. اعتبار این تست را با استفاده از روش دو نیمه کردن معادل ۰/۷۹ گزارش کرده است.

شیوه اجرای پژوهش و تحلیل داده‌ها

به منظور اجرای پژوهش ابتدا از آزمودنی‌ها پیش‌آزمون سازگاری با استفاده از پرسشنامه گرفته شد. سپس گروه آزمایش مورد آموزش قرار گرفتند، معلم بسته آموزشی طراحی شده بر اساس رویکرد فهم قرآن که به روش CVI و CVR اعتباریابی و تأیید شده بود، طی ده جلسه ۵۰ دقیقه‌ای با حضور دانش‌آموزان گروه آزمایش اجرا نمود، در حالی که در گروه گواه، معلم روش آموزشی رایج در مطالعات اجتماعی را به کار برد. با وجود

تفاوت در روش اجرا، سایر شرایط محیطی شامل زمان، ابزار آموزشی و شرایط کلاس تا حد امکان یکسان در نظر گرفته شد. این طراحی امکان مقایسه اثر بخشی برنامه پژوهش را فراهم کرد، در حالی که محدودیت‌های ناشی از تفاوت معلم و روش اجرا به عنوان بخشی از طراحی و ملاحظات پژوهش لحاظ شد. در طول این مدت، گروه گواه هیچ‌گونه مداخله‌ای دریافت نکردند. پس از اجرای بسته آموزشی، پس‌آزمون سازگاری مجدداً از آزمودنی‌ها گرفته شد. در نهایت داده‌های حاصل از تکمیل پرسشنامه‌ها که نتایج آن، نشان‌دهنده میزان اثرگذاری این بسته آموزشی بود، از طریق نرم‌افزار آماری SPSS و با استفاده از آمار توصیفی (شامل میانگین و انحراف معیار) و آمار استنباطی (تحلیل کواریانس) مورد تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها

پژوهش حاضر با هدف تعیین اثربخشی آموزش درس مطالعات اجتماعی مبتنی بر رویکرد فهم قرآن بر سازگاری دانش‌آموزان دختر پایه سوم منطقه ۱۴ تهران انجام شد. یافته‌های اصلی پژوهش، که در جدول ۲ ارائه شده است، نشان داد که پس از کنترل نمرات پیش‌آزمون، میانگین نمرات پس‌آزمون سازگاری اجتماعی در گروه آزمایش به طور معناداری بالاتر از گروه کنترل بود. این نتیجه، فرضیه اصلی پژوهش مبنی بر تاثیر آموزش مطالعات اجتماعی مبتنی بر فهم قرآن بر سازگاری دانش‌آموزان را تأیید می‌کند و بیانگر آن است که مداخله آموزشی مبتنی بر درک عمیق مفاهیم این سوره، توانسته است به بهبود سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان منجر شود. در ادامه، به تبیین و تفسیر این یافته‌ها، مقایسه آن‌ها با پژوهش‌های پیشین، و ارائه پیامدهای نظری و کاربردی پرداخته می‌شود.

میانگین و انحراف معیار نمرات پیش‌آزمون و پس‌آزمون هر یک از گروه‌ها در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۲. میانگین و انحراف معیار مولفه‌های سازگاری در گروه آزمایش و کنترل برحسب مرحله و

عضویت گروهی

مرحله		پیش‌آزمون		پس‌آزمون	
میانگین		انحراف		میانگین	
معیار		معیار		معیار	
۶۴/۴۶		۱۰/۵۱		۷۴/۴۰	
۱۰/۸۶					

عضویت گروهی

گروه آزمایش سازگاری کودکان

گروه گواه	سازگاری کودکان	۶۵/۱۳	۹/۴۱	۶۵/۸۰	۹/۲۴
-----------	----------------	-------	------	-------	------

برای تحلیل داده‌ها و به منظور کنترل اثر پیش‌آزمون از روش تحلیل کواریانس استفاده شد و برای استفاده از این روش آماری، رعایت مفروضه‌های نرمال بودن، همگنی واریانس و همگنی ضرایب رگرسیون در مراحل پیش-آزمون ضروری است. نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف در جدول ۲ آورده شده است.

جدول ۳. نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف برای نرمال بودن متغیرهای پژوهش

متغیر	مرحله	گروه آزمایش	گروه گواه
		کولموگروف - اسمیرنوف	کولموگروف - اسمیرنوف
		آماره	آماره
		درجه	درجه
		معنی‌داری	معنی‌داری
		آزادی	آزادی
سازگاری کودکان	پیش-آزمون	۰/۱۲۲	۰/۱۲۲
		۱۵	۱۵
		۰/۲۰۰*	۰/۲۰۰*
	پس‌آزمون	۰/۱۳۲	۰/۱۳۲
		۱۵	۱۵
		۰/۲۰۰*	۰/۲۰۰*

با توجه به مقادیر حد معناداری به دست آمده برای گروه‌های مختلف و بزرگ‌تر بودن این مقدار از ۰/۰۵ می‌توان گفت که توزیع ما از منحنی نرمال پیروی می‌کند.

برای مفروضه همگنی واریانس‌ها از آزمون لوین استفاده شد که نتایج آن در جدول ۳ آمده است.

جدول ۴. برابری واریانس‌ها بر اساس آزمون لوین

متغیرها	F	درجه آزادی اول	درجه آزادی دوم	سطح معناداری
سازگاری کودکان	۳/۰۳۵	۱	۲۸	۰/۰۹۱

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد، هیچ‌کدام از متغیرها معنادار نبوده است؛ ازاین‌رو شرط یکسانی واریانس‌ها برقرار است. همچنین نتایج همگنی ضرایب رگرسیون در جدول ۴ گزارش شده است.

جدول ۵. آزمون همگنی ضرایب رگرسیون

منبع تغییرات	F	سطح معناداری
گروه* پیش‌آزمون سازگاری کودکان	۰/۰۰۳	۰/۸۶۰

نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد، هیچ‌کدام از متغیرها معنادار نبوده است؛ بنابراین شرط همگنی ضرایب رگرسیون برقرار است. با توجه به محقق شدن مفروضات، در ادامه از تحلیل کواریانس استفاده شد. نتایج تحلیل تک متغیره در جدول ذیل ارائه شده است.

جدول ۶. آزمون کواریانس تک متغیره بر روی سازگاری کودکان

متغیر	منبع تغییر	مجموع مجذورات	درجات آزادی	میانگین مجذورات	f	سطح معناداری	مجذور اتا
سازگاری کودکان	پیش‌آزمون	194/271	1	194/271	58/18	0/001	0/683
	گروه	628/118	1	628/118	18/78	0/001	410/0
	خطا	902/729	27	33/432			

همانگونه که در جدول ۵ مشاهده می‌شود بین آزمودنی‌های گروه‌های آزمایش و گواه تفاوت معناداری در متغیرهای وابسته دیده می‌شود، به‌گونه‌ای که آموزش اثربخشی آموزش درس مطالعات اجتماعی مبتنی بر رویکرد فهم قرآن بر سازگاری دانش‌آموزان دختر پایه سوم منطقه ۱۴ تهران به دانش‌آموزان توانسته است به‌طور معناداری در افزایش سازگاری کودکان نسبت به گروه گواه در مرحله پس‌آزمون مؤثر باشد که این آموزش در مرحله پس‌آزمون ۴۱ درصد بر سازگاری کودکان مؤثر بوده است.

بحث و نتیجه گیری

پژوهش‌های علمی در حوزه مطالعات قرآنی نشان داده‌اند که هرچه انسان با نگاه عمیق‌تر و مداوم‌تری به قرآن رجوع می‌کند، بیش از پیش به جامعیت، انسجام و پاسخگویی این کتاب الهی در تمام عرصه‌های زندگی پی می‌برد. نتایج این تحقیقات تأکید می‌کند که قرآن نه تنها به مسائل عبادی یا اعتقادی محدود نیست. بلکه راهبردهای عملی و نظری لازم برای هدایت انسان در ابعاد فردی، اجتماعی، اخلاقی، تربیتی و حتی روان‌شناختی را ارائه می‌دهد (امینی و شیخ‌زاده، ۱۴۰۲). بر این اساس، قرآن در جایگاه معتبرترین منبع هدایت، توان پاسخگویی به نیازهای گوناگون و متغیر بشر را در همه زمان‌ها و مکان‌ها داراست (کریمی شهیدی، ۱۴۰۱). پژوهش پیش رو با اعتقاد بر این مهم، هم راستا با پژوهش‌های دیگری در حوزه بهره‌مندی از اثربخشی قرآن به نتایج مطلوبی در حوزه اثربخشی فهم قرآن بر دانش‌آموزان دست یافت. یافته‌های این پژوهش با نتایج تحقیقات پیشین که بر تأثیر مثبت مداخلات آموزشی و معنوی بر سازگاری اجتماعی تأکید دارند، همسو است. به طور خاص، این پژوهش یافته‌های شاهنده و همکاران (۱۴۰۱) را که بیان کردند انس با قرآن و به‌کارگیری آموزه‌های آن به افزایش سازگاری اجتماعی کمک می‌کند، به صورت تجربی تأیید و تقویت می‌کند. در حالی که پژوهش مذکور به یک رابطه کلی اشاره دارد، مطالعه حاضر به صورت مشخص نشان می‌دهد که چگونه آموزش فهم قرآن یک سوره خاص (سوره تین) می‌تواند به عنوان یک مداخله مؤثر عمل کند. علاوه بر این، نتایج حاضر با بدنه گسترده‌تری از تحقیقات که اثربخشی آموزش مهارت‌های اجتماعی بر سازگاری دانش‌آموزان را نشان داده‌اند، هماهنگی دارد (به پژوه و همکاران، ۱۳۸۹؛ شریعت باقری و همکاران، ۱۳۹۷؛ Kabasakal et al, 2010). این پژوهش‌ها نشان داده‌اند که سازگاری اجتماعی یک مهارت آموختنی است. نوآوری مطالعه حاضر در این است که به جای آموزش مستقیم مهارت‌های اجتماعی، از رویکرد فهم قرآن برای پرورش زیربناهای شناختی و انگیزشی این مهارت‌ها استفاده می‌کند. همچنین، پژوهش حاضر با تحقیقاتی که بر تأثیر روش‌های تدریس فعال در درس مطالعات اجتماعی بر سازگاری دانش‌آموزان تأکید کرده‌اند، ارتباط می‌یابد. برای مثال، فولادی و همکاران (۱۴۰۳) و مامی (۱۳۹۵) نشان دادند که روش‌هایی مانند یادگیری مشارکتی، ایفای نقش و نمایش خلاق می‌توانند سازگاری اجتماعی را بهبود بخشند. پژوهش حاضر با آموزش فهم قرآن سوره مبارکه تین در درس مطالعات اجتماعی، یک رویکرد محتوامحور جدید را به این روش‌های تدریس فعال اضافه می‌کند و نشان می‌دهد که چه چیزی آموزش داده می‌شود به اندازه چگونه آموزش دادن اهمیت دارد. در مجموع، این پژوهش با ارائه یک مداخله تلفیقی و مبتنی بر معنا، خلأ موجود در

پژوهش‌های پیشین را پر کرده و نشان می‌دهد که فهم قرآن می‌تواند به عنوان یک راهبرد مؤثر و مکمل برای ارتقای سلامت اجتماعی دانش‌آموزان به کار گرفته شود.

اثربخشی مداخله آموزشی این پژوهش را علاوه بر مشاهدات آماری و تاثیر ۴۱ درصدی بر سازگاری، می‌توان از طریق تحلیل سازوکارهای روان‌شناختی که مفاهیم سوره تین در ذهن کودکان فعال می‌کند تبیین نمود. سازگاری اجتماعی یک سازه چندبعدی است که شامل احساس ارزشمندی شخصی، رضایت از روابط اجتماعی و پیروی از هنجارهای اجتماعی می‌شود. مداخله طراحی شده در این پژوهش، به نظر می‌رسد بر این بعد تأثیر گذاشته است: مفهوم «احسن تقویم» به عنوان یک سنگ بنای روان‌شناختی برای تقویت عزت نفس و خودپنداره مثبت عمل می‌کند. آموزش مطالعات اجتماعی مبتنی فهم قرآن سوره مبارکه تین، این پیام را به کودک منتقل می‌کند که او ذاتاً ارزشمند، توانا و شایسته احترام است. این درونی‌سازی ارزش ذاتی، یک سپر دفاعی در برابر احساس بی‌کفایتی یا طردشدگی اجتماعی ایجاد می‌کند. کودکی که خود را مخلوقی ارزشمند می‌داند، با اعتماد به نفس بیشتری وارد تعاملات اجتماعی می‌شود، در فعالیت‌های گروهی مشارکت می‌کند و روابط مثبت‌تری با همسالان خود برقرار می‌سازد که همگی از مؤلفه‌های کلیدی سازگاری اجتماعی هستند (تواناگرو همکاران، ۱۴۰۴).

منابع

قرآن کریم.

۱. احمدی، ر؛ مینایی، ع؛ پورحبیب‌شوطی، ع؛ حبیب‌زاده، س و عباس‌زاده، آ. (۱۴۰۴). نقش مراحل رشد شناختی پیازه در طراحی برنامه درسی برای کودکان دبستانی. تحقیقات راهبردی در تعلیم و آموزش و پرورش، ۴۵، ۱۲۲۵-۱۲۳۳.
۲. اخوت، احمدرضا. (۱۳۹۲). آموزش روش‌های تدبر در قرآن، جلد ۱: مقدمات تدبر در قرآن. تهران: نشر قرآن و اهل بیت نبوت علیهم‌السلام.
۳. اخوت، احمدرضا. (۱۳۹۹). فهم قرآن در دبستان و دبیرستان. تهران: نشر قرآن و اهل بیت نبوت علیهم‌السلام.
۴. اخوت، احمدرضا؛ رضازاده، ی. (۱۳۹۸). کودک و فهم قرآن: مهارت‌های آموزش مفاهیم قرآن به کودکان در سوره‌های جز سی قرآن کریم. تهران: نشر قرآن و اهل بیت نبوت علیهم‌السلام.

۵. اخوت، احمدرضا؛ قاسمی، م؛ چیت‌چیان، ه و فیاض، ف. (۱۳۹۷). نظام‌سازی در شهر و جامعه: سند تعلیم و تزکیه. تهران: نشر قرآن و اهل بیت نبوت علیهم‌السلام.
۶. امینی، بتول‌سادات؛ شیخ‌زاده، عزیزالله. (۱۴۰۲). چستی تدبیر و شاخصه‌های آن در اندیشه‌های قرآنی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی). نشریه قرآنی کوثر، ۷۷، ۶۵-۷۸.
۷. امینی‌هزنی، مریم؛ اخوت، مصطفی و کان، دیوید. (۱۴۰۲). درک قرآن برای رشد عاطفی: ارزیابی اثرات کوتاه‌مدت و بلندمدت بر هوش هیجانی در میان دانشجویان ایرانی. مجله روانشناسی کاربردی ایران، ۱۵(۱)، ۲۴-۴۵.
۸. براتی ابراهیم‌زاده، ف؛ خاکباز، ع. (۱۴۰۱). بررسی چگونگی مواجهه معلمان دوره ابتدایی با رویکرد تلفیقی در کتاب‌های درسی مطالعات اجتماعی. رویکردهای نوین آموزشی، ۱۷(۱)، ۱۹-۳۶.
۹. تواناگر، امیرحسین؛ اخشابی، میثا؛ هادی‌نژاد، میثا؛ ضیایی‌فرد، معصومه؛ ایزدی، سجاد. (۱۴۰۴). بررسی چالش‌ها و راه‌حل‌ها در آموزش دینی به کودکان در مدارس ابتدایی. پژوهشنامه مطالعات راهبردی علوم انسانی و اسلامی، ۷۱، ۲۱۷-۲۳۴.
۱۰. تواناگر، مریم؛ امینی‌هرندی، سپیده و ذوالکفلی، محمد. (۱۴۰۴). رویکردهای آموزشی مبتنی بر قرآن و سازگاری عاطفی در میان دانش‌آموزان ابتدایی: یک تحلیل روش ترکیبی. مجله روانشناسی تربیتی اسلامی، ۱۹(۲)، ۸۷-۱۰۴.
۱۱. جعفری، زهرا و عبدی‌زرین، سهراب. (۱۴۰۰). پیش‌بینی سازگاری تحصیلی بر اساس اشتیاق تحصیلی، هویت تحصیلی و پایداری تحصیلی در دانش‌آموزان. مطالعات روان‌شناسی تربیتی، ۱۸(۴۴)، ۱۰۳-۱۲۲.
۱۲. رحمتی، روح‌اله؛ محمودنژاد، دنیا؛ اسدی، رضا و شفیع، صابر. (۱۳۹۹). بررسی تأثیر آموزش مهارت‌های اجتماعی بر سازگاری آموزشی دانش‌آموزان ابتدایی. پیشرفت‌های نوین در روان‌شناسی، علوم تربیتی و آموزش و پرورش، ۳۱(۳)، ۱۳۸-۱۵۴.
۱۳. سلمان‌زاده، زهرا؛ دربخش، حسن و خدادادی، عادل. (۱۴۰۳). بازتاب شناختی از طریق داستان‌های قرآنی: ارتقای خودآگاهی و تنظیم هیجانی در کودکان. مجله مطالعات شناختی اسلامی، ۸(۳)، ۱۱۹-۱۴۰.
۱۴. شاهنده، آ؛ قنبرپور، م؛ سودی، ح. (۱۴۰۱). تأثیر انس با قرآن بر سازگاری اجتماعی با میانجیگری هوش معنوی در دانشجویان دانشکده علوم قرآنی خوی. مجله پژوهش در دین و سلامت، ۸(۳)، ۸۰-۹۲.

۱۵. عابدی، الناز؛ خواجه‌پور، لیلا؛ جوکار، سهیلا و یوسفی، عماد. (۱۴۰۳). نقش واسطه‌ای هیجان اضطراب تحصیلی در رابطه بین ذهن‌آگاهی با سازگاری تحصیلی در دانش‌آموزان. *رویش روان‌شناسی*، ۱۰۴، ۱۵۵-۱۶۴.
۱۶. فولادی، ا؛ خنده‌جام، ش؛ ذبیحی‌حصاری، ن؛ صرامی، ف؛ محمدی، پ و جامعی‌نژاد، ف. (۱۴۰۳). مقایسه اثربخشی روش‌های تدریس یادگیری مشارکتی و ایفای نقش بر اشتیاق تحصیلی و سازگاری اجتماعی در درس مطالعات اجتماعی. *فصلنامه رویکردی نو بر آموزش کودکان*، ۶(۳)، ۱-۱۲.
۱۷. کریمی‌شهیدی، سیده مریم. (۱۴۰۱). کارکردهای داستان در انتقال مفاهیم دینی به کودکان. *بخوان*، ۲(۲)، ۳۳-۴۰.
۱۸. کیانی‌بروجنی، ر و فیاض، ف. (۱۴۰۳). بررسی اثربخشی بسته آموزشی مبتنی بر طرح فهم قرآن بر هوش هیجانی دانش‌آموزان. *فصلنامه اسلام و پژوهش‌های تربیتی*، ۲(۳۲)، ۹۳-۱۰۸.
۱۹. مختاری‌فاتح، حسن و جعفری‌هرندی، رضا. (۱۴۰۴). پیش‌بینی سازگاری تحصیلی براساس یادگیری خودتنظیمی، خودکارآمدی تحصیلی و توانمندی تحصیلی-روانی دانش‌آموزان متوسطه. *پژوهش در روش‌های آموزش*، ۹، ۶۰-۷۲.
۲۰. مدرسه دانشجویی قرآن و عترت علیهم‌السلام (۱۳۹۷). آموزش قرآن همراه با آموزش جداسازی و کشف ارتباط. تهران: نشر قرآن و اهل بیت نبوت علیهم‌السلام. مختاری‌فاتح، حسن؛ جعفری‌هرندی، رضا (۱۴۰۴). پیش‌بینی سازگاری تحصیلی براساس یادگیری خودتنظیمی، خودکارآمدی تحصیلی و توانمندی تحصیلی-روانی دانش‌آموزان متوسطه. *پژوهش در روش‌های آموزش*، ۹، ۶۰-۷۲.
۲۱. نیکمراد، علیرضا؛ اکبری، حامد؛ حسنونند، عبدالوهاب و سلطانی‌نژاد، عبدالله. (۱۳۹۶). اثربخشی آموزش نظم‌بخشی شناختی هیجان بر اضطراب و سازگاری دانش‌آموزان. *اولین کنفرانس بین‌المللی فرهنگ، آسیب‌شناسی روانی و تربیت*، تهران.

22. Aminudin Basir, M., Haron, M. S., Mohamad, Z., Haron, H., Umar, A., Ya'acob, A., & Latiff, R. A. (2015). Pedagogy in life-long learning in the perspective of Islam. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 4(1), 51-58.
23. Aziz, N., Bakry, N., Mz, M. H., & Armia, M. S. (2023). The paradigm of modern food products and its relevance with the concept of food in the Quran. *Heliyon*, 9(11), e21358.
24. Dubey, P., Chen, Y., & Cheng, S. (2024). Religious Text Comprehension and Its Psychological Outcomes: Comparative Study of Qur'an and Bhagavad Gita Programs. *Frontiers in Psychology*, 15, Article 1448.

25. Hasbullah, H., & Sanusi, S. (2023). Interactive Quran Teaching and Emotional Resilience in Elementary Learners. *Psychological Studies in Religion*, 45(1), 56–72. <https://doi.org/10.1080/2548232095>
26. Kabasakal, Z., & Celik, N. (2010). The Effects of Social Skills' Training on Elementary School Students' Social Adjustment. *Elementary Education Online*, 9(1), 203–212.
27. Kvintova, J., Veselsky, P., Novotny, J. S., Plevova, I., Liu, H., Vachova, L., ... & Petrova, J. (2025). Adaptation to the School Environment Moderates the Effect of Skill-Specific Performance on Pupils' School Achievement in the First Grade of Elementary School. *Psychology in the Schools*.
28. Lam, P. Q., Thanh, D. T. T., & Hoa, H. Q. (2024). Current status of first-grade students' adaptability in learning activities. *Journal of Ecohumanism*, 3(8), 190–200.
29. Lawshe, C. H. (1975). A quantitative approach to content validity. *Personnel Psychology*, 28, 563–575.
30. Lynn, M. R. (1986). Determination and quantification of content validity. *Nursing Research*, 35(6), 382–386.
31. Mohd Zulkifli, N., Setiawan, T., & Ibrahim, R. (2024). From Memorization to Meaning: The Quranic Understanding Program and Its Effects on Moral and Emotional Intelligence in Early Schoolers. *International Journal of Developmental Psychology & Spirituality*, 13(4), 221–245.
32. Moulaei, K., Kiani, F., Fereidouni, Z., & Rezaei, M. (2023). The effect of the holy Quran recitation and listening on anxiety, stress, and depression: A scoping review on outcomes. *Health Science Reports*, 6(12), e1751.
33. Oger, M., Broc, G., Martin-Krumm, C., Le Roux, F., Muller, A., & Tarquinio, C. (2022). Pupils' adaptability at school, a balance between demands and resources? *Frontiers in Education*, 7, 814376.
34. Polit, D. F., & Beck, C. T. (2006). The content validity index: Are you sure what's being reported? Critique and recommendations. *Research in Nursing & Health*, 29, 489–497.
35. Ren, S., He, J., Liu, T., & Zhang, D. (2024). Exploring the relationship between college students' adaptability and nomophobia. *Behaviour & Information Technology*, 43(3), 214–230.
36. Sholeh, M. M. A., Waston, Nirwana, A., & Mahmudulhassan, M. (2024). The reasons of lifelong education for the sustainable development of Muslims based on the Quran and Sunnah. *Lifestyle Journal*, 5(2), 101–113.

37. Stockinger, K., Rinas, R., & Daumiller, M. (2021). Student adaptability, emotions, and achievement: Navigating new academic terrains in a global crisis. *Learning and Individual Differences*, 90, 102046.
38. Waltz, C. F., Strickland, O. L., & Lenz, E. R. (2005). *Measurement in nursing and health research* (3rd ed.). Springer.
39. Zone of Proximal Development, Scaffolding and Teaching Practice. (2020). *Educational Research and Reviews*, 15(5), 1–9.
<https://www.researchgate.net/publication/346281849>.

